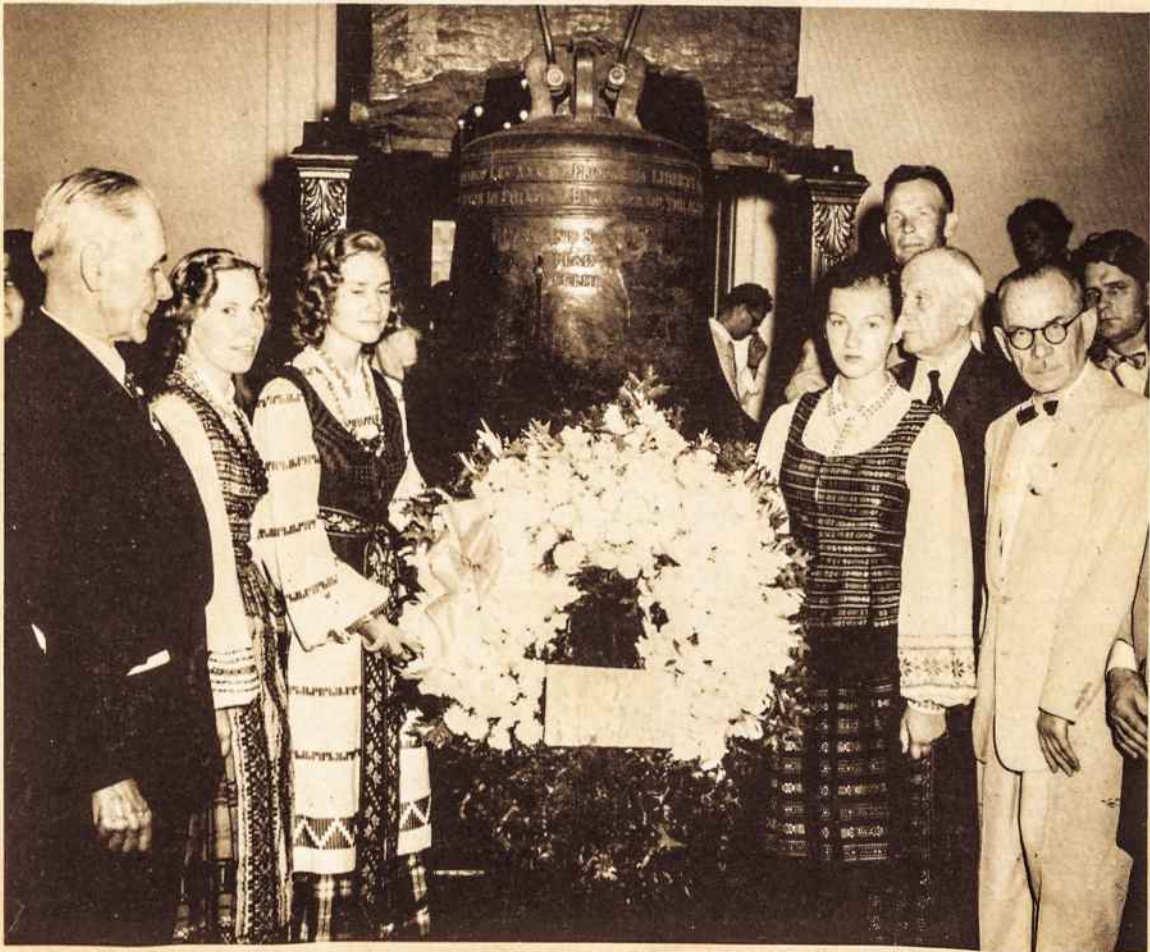

TECHNIKOS ŽODIS

1956

TECHNIKOS DARBUOTOJŲ
DVIMĖNESINIS ŽURNALAS

5

TECHNIKOS ŽODIS

THE ENGINEERING WORD
TECHNIKOS DARBUOTOJŲ DVIMĖNESINIS
ŽURNALAS

Isteigtas 1951 m. PLIAS ir ALIAS organas

LEIDŽIA: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-ga Chicagoje, Technikinės Spaudos Sekcija.

REDAGUOJA: Redakcinė kolegija: E. Jasiūnas, K. Kaunas, G. J. Lazauskas, J. Mulokas, K. Paukštys, V. Pavilčius, A. Semėnas, S. Švedas, V. Vintartas.

Atsakingasis redaktorius: E. Jasiūnas

Techn. redaktorius: G. J. Lazauskas

Administratorių: I — K. Paukštys. II — J. Slabokas

Redakcijos adresas:

Technikos Žodis, 5741 So. Loomis Blvd. Chicago 36, Ill., U. S. A. Tel.: WENTworth 6-6289

Administracijos adresas:

Technikos Žodis, c/o K. Paukštys, 2610 W. 47th Street, Chicago 32, Ill., U. S. A. Tel.: Virginia 7-4650

Prenumerata:

Metams — \$3, pusmečiui — \$1.50 (pagal U. S. dol. kursą).

Published by American Lithuanian Engineers and Architects Association, Chicago Section

TECHNIKOS ŽODŽIO ATSTOVAI

Australijoje: B. Daukus, 273 Cooper Rd., Yagoona, Sydney, N. S. W. Australia.

Angijoje: J. vičiūnas, 37 Gowrie Rd. London SW 11 England.

Kanadoje: J. Sližys, 53 Hewitt Ave., Toronto, Ont. Canada.

Columbijoje: J. Kalėda, Carrera 43 No. 63—04 Medellin, Columbia, South America.

Venecueloje: V. Venckus, Ave Alayon Oestre 6, Maracay, E-do Aragua, Venezuela, South America

Jungtinėse Amerikos Valstybėse: V. Adomavičius, 191 "L" Str. So. Boston, Mass.

J. Puškorius, 1837 Page Ave., Cleveland 12, Ohio.

S. Juzėnas, 14327 Lauder, Detroit 27, Mich.

K. Krulikas, 160 Hendrix Str. Apt. 5, Brooklyn 7, N. Y.

A. Jurskis, 1313 W. Jerome Str., Philadelphia 40, Pa.

— o o o —

TURINYS

Prof. J. Šimoliūno žodis į pavergtąją Lietuvą Sveikinimai Ketvirtajam ALIAS Suvažiavimui Ketvirtasis ALIAS — PLIAS suvažiavimas —

V. Vintartas

Suvažiavimo rezoliucijos

„Kauno Jūra“ — prof. S. Kolupaila

Terminologija: Veiksmažodinio kilmininko panaudojimas mašinų pavadinimams — G. J. Lazauskas

Mūsų mirusieji: Dipl. inž. S. Eidrygevičius — J. Rūgis.

Lavininkystė ir žvejyba: — Liet. Jūrininkų S-gos Užs. skyrius: Įmoniniai žvejybos laivai — Dr. P. Mažeika.

Techninė apžvalga

Iš mūsų veiklos

Viršelyje: Lietuviai inžinieriai padeda vainiką prie Amerikos Laisvės Varpo Independence Hall Philadelphijoje, Pa., Ketvirtojo suvažiavimo proga š. m. rugsėjo 1—2 d. d.

CONTENTS

A word of prof. J. Šimoliūnas to the enslaved Lithuania

Letters of congratulation to the Fourth ALIAS Convention

Fourth ALIAS and PLIAS Convention — V. Vintartas

Resolutions of the Convention

“The Sea near Kaunas” — prof. S. Kolupaila

Terminological problems in the machine denomination — G. J. Lazauskas

Necrologues: Grad. eng. S. Eidrygevičius — by J. Rūgis.

Navigation and Fishery — Section of the Lithuanian Seamen Association in Exile. *Industrial fishing ships —* by Dr. P. Mažeika

Technical Briefs

Our Activities

Cover: Wreath at American Freedom Bell in Independence Hall, Philadelphia, placed there by the American - Lithuanian Engineers and Architects Association, on Sept. 1—2, 1956.

TECHNIKOS ŽODIS

Nr. 5 (42)
rugsėjis — spalis
1956 M.

PROF. JONO ŠIMOLIŪNO ŽODIS Į PAVERGTAJĄ LIETUVĄ

Šių 1956 metų rugsėjo mėnesio 1, 2 ir 3 dienomis Jungtinių Amerikos Valstybių Pensilvanijos istorinėje sostinėje, Philadelphijoje, vykstančiame Lietuvių Inžinierių ir Architektų Suvažiavime, kuriame dalyvauja vietos, t. y. J. A. V-bių Liet. Inž. ir Arch. apsijungimo organizacija, kaip suvažiavimo šeiminkė, ir Pasaulio Liet. Inž. ir Arch. S-gos (PLIAS) atstovai bendriniais reikalais, prieš pradėdant suvažiavimo reikalus svarstyti, aš — prof. Jonas Šimoliūnas, kaip vyriausias šio suvažiavimo dalyvis, visų vardu suvažiavimo iškilmingoje dalyje, čia dalyvaujant mūsų brolių latvių ir estų bei ukrainiečių atstovams, čia esant galingosios Amerikos garbingiems svečiams ir kitiems, visų akivaizdoje tvirtai pareiškiu, kad:

1. Lietuviai inžinieriai ir architektai, kur jie bebūtų, visada atjaučia savo brolius lietuvius, ne-

išpasakytai skaudžiai kenčiančius rusų okupantų vergijoje dėl žiauraus raudonojo teroro, Lietuvių tautos genocido, Lietuvos žmonių visiško pilietinių teisių panaikinimo ir t.t.

2. Vėsi mes kovojame ir kovosime dėl vergijos panaikinimo ir demokratiškos Lietuvos atstatymo, kaip tą patį daro ir darys mūsų broliai latviai ir estai bei ukrainiečiai, kenčiantieji tąją pat sunkią vergiją.

Lituviai, latviai, estai ir ukrainiečiai būkite savo tėvynėse ištvermingi ir tikėkite, kad mes čia lasvame pasaulyje jums vieningai padėsime ir kartu su kitais, laisvę mylinčiais žmonėmis patalkininkausime atgauti ir atstatyti mūsų ir jūsų buvusius žydinčius kraštus!

SVEIKINIMAI KETVIRTAJAM ALIAS SUVAŽIAVIMUI

JAV PREZIDENTŲ SVEIKINIMAI

*The White House, Washington
(Telegrama)*

To the American Lithuanian Engineers and Architects on the occasion of their fourth annual Convention I send greetings.

The engineers and architects of your association are daily advancing the frontiers of the arts and sciences. Your accomplishments contribute to the welfare of your adopted country and reflect credit on the country of your origin and support the supremacy of the technology of the free world.

Best wishes for a successful meeting

D w i g h t D. E i s e n h o w e r

*Harry S. Truman
Federal Reserve Bank Building
Kansas City 6, Missouri
August 27, 1956*

(Laiškas)

Dear Mr. Galinis:

Thank you very much for your letter of the 25th regarding the fourth Convention of the American Lithuanian Engineers and Architects Association to be held in Philadelphia on Sept. 1—3.

You have my best wishes for a very successful convention as well as for a prosperous and secure future.

I hope that you are entirely satisfied with your situation in this country

Sincerely yours

H a r r y T r u m a n

JAV-bėms Lietuvos Įg. Ministro sveikinimas

Gerbiamas p. Pirmininke:

Širdingai dėkoju už kvietimą atvykti š. m. rugsėjo mėn. 1—3 d. d. į IV-įj ALIAS suvažiavimą, kuris įvyksta Philadelphijoje.

Negalėdamas atvykti, nors labai norėčiau,

sveikinu visus suvažiavimo dalyvius ir linkiu pilno pasisekimo Tamstų darbuose Lietuvos išlaisvinimo byloje.

Dar kartą dėkodamas, lieku su širdinga pagarba

*P. Ž a d e i k i s.
Įg. Ministras*

Prof. S. Kolupailos sveikinimas

(iš „Laisvosios Tėvynės“ Vyr. Skautų ir Skaučių stovyklos)

Mieli Kolegos:

Sveikinu visus tuos, kurie savo dalyvavimu pasiryžote palaikyti mūsų organizaciją. Tarnyba mūsų jaunimui neleidžia man būti Jūsų tarpe, bet mintimis esu su Jumis!

Visos lietuviškos organizacijos gyvena kritišką laikotarpį. Tikėkime, krizė praeis: politikieriams nepavyks įstumti mūsų į aklaivietę, o mūsų organizacija visada buvo nepolitinė. Būkime toliau vieningi, laikykimės savo organizacijos, atlikime pareigą Tėvynei. Daugiau domėkimės Lietuvos reikalais, planuokime grįžimą ir dalyvavimą atstatyme. Skatinkime jaunimą į mūsų eiles!

Geros sėkmės ir darbingos nuotaikos suvažiavimui!

Nuoširdžiai Jūsų

S t e p o n a s K o l u p a i l a

Prof. J. Čiurlio sveikinimas

Mieli profesijos Draugai!

Sveikinu garbingą Suvažiavimą ir linkiu pasisekimo jo darbuose ir sumanymuose savo ir vargstančios Lietuvos gerovei!

Nedrąsiu balsu linkiu, kad 10-mečio metraštis, dėl kurio tiek vargsta inž. Krulikas, pasirodytų pajėgus nugalėti spaustuvės kliūtis.

Nedrąsumas paeina nuo to, kad aš pirmas neduodu pavyzdžio 5-ličio paaukojimu.

Atsiprašau draugai, kad šitokioj iškilmingoj dienoj priminiau inž. Kruliko pagelbos šauksmus.

J. Č i u r l y s

Ketvirtąjį ALIAS—PLIAS susažiovimo dalyviai

KETVIRTASIS ALIAS – PLIAS SUVAŽIAVIMAS

Karšta ir drėgna rugsėjo 1-mos dienos popietė Philadelphijoje, senojoje JAV-ių (1790—1800) ir istorinėje Pensylvanijos valstybės sostinėje. Tai vadinamas „Broliškos Meilės Miestas“, įsteigtas Pensylvanijos kvakerių kolonijos steigėjo William Penn, 1862 metais, savo gyventojų skaičiumi dabar užima 3-čią vietą JAV-se.

Maloniai vėsu lietuvių — Liberty Federal Savings and Loan Association — banko patalpose, kurias malonus šeimininkas, banko prezidentas Charles Cheledenas leido naudotis IV-jam ALIAS — PLIAS susažiovimui.

Philadelphijos ALIAS skyriaus p-kas, prof. A. Jurskis, 15:30 val. atidarydamas susažiovimą, tarė trumpą žodį, kuriame iškėlė mūsų senosios kartos inžinierių jaunuosius veikti skatinantį idealizmą ir, primindamas pavergtą Tėvynę, pakvietė pagerbti žuvusius ir kenčiančius tautiečius susikaupimo minute. Dainininkei Juzei Augaitytei su savo mokine Anna Del Borrello sugiedojus JAV ir Lietuvos himnus, jis pakvietė ALIAS C. V-bos p-ką B. Galinį vykdyti susažiovimo darbotvarkę.

Garbės Prezidiuman buvo pakviesti: prof. J. Šimoliūnas, prof. S. Dirmantas, prof. J. Puzinas, banko prez. Charles Cheledenas, Liet. Enciklopedijos leidėjas J. Kapočius, Estų Inž. D-jos atstovas

— arch. Albert Oamer, Latvių Inž. D-jos atstovė — arch. Mirdza Mediks, Ukrainiečių Inž. D-jos atstovas — arch. Walter Kacur ir vietinės ALB-nės bei Teis. D-jos atstovas — J. Stiklorius.

Darbo prezidiumą sudarė: pirmininkai — V. Švipas ir K. Rimkus; sekretoriai — V. Gruzdis ir J. Stelmokas.

Po to buvo perskaityti JAV prezidento Eisenhowerio ir buv. prez. Trumano sveikinimai. Žodžiu sveikino: prof. J. Šimoliūnas — PLIAS C. V-bos, PLIAS Sydnėjaus (Australijoje) skyriaus ir savo vardu, prof. S. Dirmantas — Liet. Profesorų D-jos vardu, estų, latvių ir ukrainiečių atstovai, prof. J. Puzinas — JAV LB-nės Tarybos prezidiumo vardu, J. Mitalas — Liet. Tautinės S-gos skyriaus vardu, E. Binkis — Phil. ateitininkų - sendraugių vardu, maj. A. Impulevičius — Liet. Veteranų S-gos „Ramovės“ vardu, Charles Cheledenas — banko vardu, J. Stiklorius — JAV L. B-nės Philadelphijos apylinkės ir Teisininkų Draugijos skyriaus vardu; J. Kapočius, sveikindamas Liet. Encikl. vardu, pasidžiaugė, kad jos ruošime dalyvauja 25 inžinieriai, ir įteikė susažiovimui jau spausdinamo IX tomo 3-čiąjį lanką, kuriame paaiškinamas žodis — inžinierius — ir nušviečiama liet. inžinierių veikla iki vėliausios die-

nos. Raštu sveikino: Liet. Įg. Ministras P. Žadeikis, JAV LB-nės C. V-bos p-kas S. Barzdukas, PLIAS Įgaliotinis Venecueloje — V. Venekus, Didž. Britanijos PLIAS skyrius, ALIAS Chicagos skyrius, prof. S. Kolupaila, prof. J. Čiurlys, Liet. Inž. ir Arch. Metrašcio redaktorius — K. Krulikas, „Sėjos“ leid. - redaktorius G. J. Lazauskas, arch. J. Mulokas iš Chicagos ir dipl. inž. A. Paškevičius iš Kanados.

Po sveikinimų, amžiumi vyriausias mūsų s-gos ir suvažiavimo dalyvis — prof. J. Šimoliūnas tarė žodį į Lietuvą. Jo kalba, o taip pat ir perskaityti prezidentų sveikinimai bei vėliau skaityta Dr. J. Gimbuto paskaita, Am. Balso pareigūno K. Jurgėlos su pagelbininku buvo užrašyti į magnetofono juostelę ir prie progos per Am. Balso radiją bus perteikti pavergtai Tėvynei.

Dipl. inž. arch. dr. J. Gimbutas savo plačių studijų sutrauktinėje paskaitoje, vaizdais ekrane paryškintoje, išimtinai vokiečių šaltiniais remdamasis, įtikinančiai išdėstė, kaip Mažosios Lietuvos sodžiaus architektūros išskirtiniais lietuviškais požymiais galima nustatyti lietuvių gyventų plotų ribas gerokai į vakarus nuo Nemuno ir į pietvakarius nuo Karaliaučiaus, kas gali turėti ypatingos reikšmės ateities Lietuvos sienų nustatymą svarstant.

Prof. A. Jurskio pastangomis patiekta pieštiniame filme „Atomai“ suvažiavimo dalyviai ir svečiai per keliolika minučių turėjo progos stebėti populiariai ir originaliai pavaizduotą „atomų gyvenimą“, — cheminių elementų atominę sudėtį, jų spinduliavimą, izotopus bei jų reikšmę, atomų skaldymą, nepaprastą žlugdantią galią arba ypatingą naudą ateities civilizacijai ir kultūrai.

10 minučių pertraukos metu suvažiavimo dalyviai buvo grupėje nufotografuoti „Technikos Žodžio“ specialiai suvažiavimui pakviesto fotografo E. Jakaičio, kurio nuotraukomis šis numeris yra pailiustruotas.

Po pertraukėlės prasidėjo darbo posėdis. Sudarytos komisijos: a) mandatų, nominacijų bei rinkimų, — iš p-ko Č. Tamašausko bei narių: E. Binkio, J. Mikalausko ir R. Vaišnio; b) organizacinė (PLIAS ir ALIAS koordinacinė), — iš p-ko J. Šimoliūno bei narių: S. Dirmanto, A. Jurskio, B. Galinio ir J. Vasio; c) Stipendijų fondo ir šalpos reikalų, — iš p-ko R. Budreikos bei narių: A. Simanavičiaus ir J. Stelmoko; d) spaudos reikalams, — iš p-ko K. Kruliko bei narių: J. Gimbuto, V. Izbicko ir V. Vintarto; e) rezoliucijų ir sveikinimų, — iš p-ko K. Kriščiukaičio bei narių: K. Babicko, A. Ramanausko, J. Rasio ir K. Rimkaus.

Perskaitytas ir priimtas III-jo ALIAS suvažiavimo, Bostone, ilgas ir pavyzdingas protokolai.

ALIAS C. V-bos veiklos apyskaitą patiekė jos p-kas B. Galinis, o finansinę apyskaitą — išd-kas J. Mikalauskas. Pranešimus diskutuojant, prof. S. Dirmantas, paliesdamas ALIAS inkorporavimo reikalą, pastebėjo, jog ši reikalą pravedant buvo prasilenkta su įstatais: C. V-ba, neturėdama tam galios, įstatus pakeitė išimdama iš jų ALIAS ryšį

su PLIAS, — jis pasiūlė šį klausimą bent formaliai sutvarkyti. Pasisakius ir kitiems, buvo nutarta C- V-bą pateisinti, veiksmą patvirtinti, o įstatus pritaikyti gyvenamo krašto įstatymų reikalavimams. Ta proga dr. J. Gimbutas pagyrė C. V-bą, kad inkorporavimo akte tarp kitų ALIAS tikslų ji pažymėjo ir Lietuvos išlaisvinimo bei atstatymo tikslą. Suvažiavimas vieningai pritarė.

ALIAS C. V-bos Revizijos Komisijos aktą perskaitė kol. K. Kriščiukaitis. Viskas rasta tvarkoje. Per dvejus metus turėta pajamų — \$2726.73 ir išlaidų — \$1923.95. Kasos likutis — \$802.78 (Atskaičius stipendijų ir šalpos fondų sumas, C. V-bai faktinai lieka kelios dešimtys dolerių, — su tiek nelengva ir pradėti ką nors veikti, nebent tik pašto išlaidas apmokėti. V. V.).

ALIAS Garbės Teismo vardu prof. A. Jurskis pareiškė: „Džiaugiuosi, kad mūsų tarpe garbės reikalas stovi aukštai. Bylų nebuvo, tai ir pranešti nėra ko“.

Suvažiavimui ALIAS buv. vadovybės pranešimus priėmus, sekė skyrių pranešimai, iš kurių paašikėjo, kad: Bostone yra 39 nariai, skyrius pavyzdingai susitvarkęs ir gerai veikia; Chicagoje 100 narių, skyrius daug nuveikęs bendram ALIAS ir PLIAS labui, „Technikos Žodžio“ leidimui skirdamas \$850 ir užtikrindamas tolimesnį jo pasirodymą, tačiau, nors stipendijų ir šalpos fondams prievolės pavyzdingai atlikęs, ALIAS C. V-bai nesumokėjęs narių mokesčio už dvejus metus, dėl ko skyriaus pilnateisiškumą suvažiavime C. V-ba kvestijonavo; Detroito skyrius atstovo neprisiuntė; New Yorke yra 84 nariai, kurių tik 30% susimokėjo nario mokesčių už 1955-6 metus, skyrius veiklumu nepasižymi; Philadelphijoje 20 narių, kurių veiklumą šiemet pagyvino jų prisiimta neeilinė pareiga — suruošti suvažiavimą; Pittsburgho naujai įsisteigusiam skyriuje yra 8 nariai, jų tarpe ir laikinai iš Bostono atsikėlęs kol. B. Galinis; naujai įsisteigęs Los Angeles skyrius atstovo neprisiuntė.

PLIAS C. V-bos p-kas prof. J. Šimoliūnas, pranešdamas apie PLIAS veiklą, pastebėjo, kad ne visiems skyriams yra tokios palankios sąlygos veikti, kaip tai yra JAV, Kanadoje, Vokietijoje ir dalinai D. Britanijoje bei Australijoje. Kitų kraštų, kaip Argentinos, Brazilijos ir Venecuelos, įstatymai nėra palankūs sambūriams su už krašto ribų išeinančiais uždaviniais, o antra vertus, ten gyveną kolegos yra daugiau išsisklaidę ir todėl sunkiau sudaryti veiklius PLIAS vienetus. Šiame suvažiavime atstovauti Australijos (Sydney) — 15-kos narių skyrių ir Venecuelos lietuvių inžinierius buvo įgaliotas prof. J. Šimoliūnas ir D. Britanijos — 9 narių skyrių — kol. V. Izbickas.

Pastebėtina, kad čia pat JAV esantis Cleve-lando PLIAS skyrius savo atstovo į suvažiavimą neprisiuntė, nors turėta gražių vilčių, kad skyrius bus ne tik atstovaujamas, bet kad jis įsijungs ir į ALIAS.

Pagal PLIAS C. V-bos darbotvarkę suvažiavime turėtų būti galutinai priimti PLIAS įstatai ir išrinkta naujoji C. V-ba.

Darbo prezidiumas

prof. Jurskis kalba į
suvažiavimą

Prof. S. Dirmantas sveikina suvažiavimą Liet. Profesorių
Draugijos vardu

Šie PLIAS reikalai, o taip pat ir Metraščio bei „Technikos Žodžio“ atstovų pranešimai buvo perkelti sekančiais dienai, nes, kaip jau iš anksto buvo galima matyti, darbotvarkė buvo perkrauta ir, nors posėdžiauta be numatytos vienos valandos pertraukos, jos apimti nespėta. Skaitantis su patalpų šeimininkais, jau gerokai pavėluotai teko peršokti prie paskutinio darbotvarkės punkto — alučio.

Alutį globojo ir patalpas davė jų šeimininkas Ch. Cheledenas. Alutį rengė vietinių kolegų žmonos, ponios — Birulienė, Gasparėnienė, Šatienė ir Šatinskienė. Po 6 val. posėdžiavimo atsikvėpimas buvo būtinas. Jį pajavairino kiekvienam suvažiavimo dalyviui Philadelphijos skyriaus dovanotas, IV ALIAS suvažiavimui prisiminti skirtas, alaus bokalas, kurį suprojektavo arch. J. Stelmokas ir nulydino skulptorius P. Vaškys.

ANTROJI DIENA

Rugsėjo 2-ji diena ne ką vėsesnė už pirmąją. Moderniškų vėsinimo įrengimų reikšmę ir pasekmes aiškiai pamatė vėsiose banko patalpose nuo 9 val. ryto posėdžiavę suvažiavimo komisijų dalyviai: išėję oran bažnyčion vykti, pasijuto lyg pirtin patekę; bažnyčioje, ir švarkus nusivilkus, prakaitas varvėte varvėjo, o grįžus atgal, patalpose lyg ir pervėsu atrodė.

Pamaldas mirusiųjų ir vergijoje kenčiančiųjų prisiminimui atlaikė ir atitinkamą pamokslą pasakė Liet. Kunigų Vienybės p-kas kun. J. Čepukaitis, Šv. Andriejaus bažnyčioje. Pamaldų metu giedojo dainininkė Juzė Augaitytė, per Collectą aukas rinko kol. V. Grudzys.

Po pamaldų buvo tęsiami komisijų darbo posėdžiai keturiuose banko kambariuose, iki 13:15 val., kuomet išvykta padėti vainiko prie Laisvės Varpo, laikomo vadinamuose Independence Hall rūmuose.

Vainiką uždedant, be suvažiavimo dalyvių dalyvavo nemažas skaičius lankytojų, o taip pat ir amerikiečių spaudos bei „Technikos Žodžio“ foto reporteriai. Dipl. inž. Vyt. Izbickas ALIAS suvažiavimo vardu pasakė trumpą kalbą, kurios vertimas čia pateikiamas:

„Ponios ir Ponai,

Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų atstovai susirinkę į ketvirtąjį savo sąjungos suvažiavimą džiaugiasi galimybe būti šiame Amerikos Nepriklausomybės lopšyje ir dėti vainiką prie Laisvės Varpo atminimui ir garbei tų lietuvių inžinierių bei architektų, kurie kovoje su komunistų priespauda mūsų gimtojoje Lietuvoje atidavė ir atiduoda savo gyvybes. Tuo pačiu mes norime pagerbti ir visus kitus lietuvius bei amerikiečius, kurie dažnai net vienas šalia kito kovojo ir žuvo už laisvo gyvenimo idėją.

Ši kova tebesitęsia, ji tebeina komunistų okupuotoje Lietuvoje, — mes gyvename laikus, kada Laisvės Varpo skambėjimas ir šauksmas iš šių Amerikos Nepriklausomybės Rūmų turi pasiekti visus pasaulio kampus ir pakeisti apatiją bei ne-

ryžtingumo dvasią į besąlyginę kovą prieš komunizmą atstovaujantį dvasinių ir medžiaginių vertybių žiaurų naikinimą.

Lietuvoje taip pat yra Laisvės Varpas, padovanotas Amerikos lietuvių. Komunistai nutildė jo balsą — gal net sunaikino ir jo fizinių pavidalą, tačiau mes iškilmingai pasižadame, jog jie niekadoms neįstengs nutildyti šauksmo, kurį jis pasiuntė skambėti per visą pasaulį ir, kuris taip giliai įrašytas mūsų širdyse:

Tas laisvės nevertas,

Kas negina jos!“

Vainiką padėjo tautiniais rūbais apsirengusios studentės: S. Jurskytė, E. Pumpulytė ir Z. Puzinaitė.

Po to buvo aplankyta „Philadelphijos Panorama“, kurioje paveikslais, planais, statistinėmis diagramomis ir judamais bei nejudamais modeliais pavaizduojamas Philadelphijos augimas ir dabar jau vykdomas bei numatomas vykdyti miesto perstatymas ištisais kvartalais. Asmeniškai kiekvienam suvažiavimo dalyviui buvo naudinga tai pamatyti, bet suvažiavimui būtų buvę naudingiau, jeigu tas apžiūrėjimas būtų buvęs numatytas trečiajai — ekskursijų — dienai.

Plenumo posėdis prasidėjo su maždaug valandos pavėlavimu. Pirmiausiai buvo padaryti iš vakar dienos atkelti Metraščio ir „Technikos Žodžio“ pranešimai.

Metraščio redaktorius kol. K. Krulikas plačiai ir išsamiai nupasakojo, kokį didžiulį darbą jis dirba. Pažymėtina, jog neskaitant skyrių, įvairių veiklos aprašymų ir vertingų straipsnių yra prisuntę apie 20 autorių. Skyrių veiklos aprašymus pirmieji yra prisuntę Clevelando ir Australijos (Sydney) PLIAS skyriai (1955 m. pradžioje), o paskutiniai — Bostono ir Chicagos ALIAS skyriai (1956 m. rugp. mėn.). Iki šiol dar beveik nieko negauta iš PLIAS — Australijos (Adelaide ir Melbourne skyrių), Brazilijos, Kanados (Montrealio) ir Kolumbijos skyrių. Pirmieji Metraščių užsiprenumeravo: E. Senkus - Senkevičius, prof. S. Kolupaila ir prof. S. Dirmantas. Procentualiai pagal užsiprenumeravusių narių skaičių pirmąja Venecuelos PLIAS skyrius. Neskaitant vieno žinomo s-gos nario \$100 aukos, prenumeratų ir aukų Metraščiui iki suvažiavimo gauta \$324.65. Spaudos darbui pradėti trūksta \$1000. O darbas lietuvių istorijos atžvilgiu yra tikrai reikšmingas.

ALIAS Chicagos Skyriaus Techn. Spaudos Sekcijos ir „Technikos Žodžio“ atstovas V. Vintartas, pranešdamas apie Technikos Žodį, nusiskundė, jog nežiūrint to, kad žurnalas laikomas PLIAS ir ALIAS organu, visus leidimo lėšų trūkumus iki šiol dengė tik ALIAS Chicagos skyrius, dėl to įėjęs į nesutarimus su ALIAS C. V-ba narių mokesčio reikalu. Skyriai neprisiūnčia veiklos aprašymų, ką tuo tarpu bendrinėje spaudoje jų neretai užtinkama. Bendradarbių tenka prašyte prašyti, kad ką nors parašytų. Prenumeratoriai nepraneša adresų pakeitimo, tartum norėdami nutraukti su žurnalu ryšį, o piniginis atsiskaitymas tikrai nedžiuginantis. Skolos „T. Žodžiui“ atskiriam.s

vietovėmis: Bostonas (ir Mass.) — \$151, Chicago (ir Ill.) — \$933, Clevelandas (ir Ohio) — \$154, Detroitas (ir Mich.) — \$166, Los Angeles — \$68, New Yorkas (ir valst.) — \$589, Philadelphia (ir Pa.) — \$57 ir Pittsburghas — \$9; Kanadoje: Montrealis — \$88, Toronto — \$174; Australija — \$210. Viso — 2599. Bus dedamos visos įmanomos pastangos skolas atgauti. (Pasekmės bus paskelbtos „T. Žodyje“. — (V. V.).

Po šių pranešimų prasidėjo organizaciniai svarbiausia suvažiavimo dalis.

Mandatų komisija pranešė, kad Bostoną atstovauja 8 nariai su 39 balsais, New Yorką — 4 su 84 balsais, Pittsburghą — 2 su 8 balsais, Philadelphia — p-kas su 6 balsais (5 suvažiavime negalėję dalyvauti) ir nariai, kiek jų bus akivaizdoje, su vieno balso teise. Tokia pat vieno balso teisė priklausanti ir kiekvienam keturių Chicagos skyriaus atstovų, nes PLIAS įstatais pagrįstu C. V-bos nutarimu remiantis, nario mokesčio nesumokėję, kaip yra Chicagos skyriaus atveju, suvažiavime negali būti atstovaujami.

Kilo ilgokos ir karštos diskusijos, kurių metu Chicagos atstovų ir skyriaus vardu kalbėjęs kol. V. Vintartas turėjo net keletą oponentų, palaikiusių C. V-bos ir mandatų komisijos motyvus, kurie buvo: turi būti laikomasi įstatų; visi nariai turi atlikti savo pareigas, susimokėdami mokesčius, ko neatliekant žlugdomas organizacijos veikimas; skyriai turi tvarkingai atsiskaityti su centriniams organais, nes priešingu atveju paralyžiuojama centrinių organų veikla; negalima sudaryti precedenta, kuriuo vėliau galėtų pasinaudoti kiti skyriai, pav., eventualiai New Yorkas, jeigu užsimotų vienai vienas išleisti Metrašį, — tuo būdu galėtų įvykti disorganizacija; geriau turėti 30 veiklių, negu 100 nepareigingų narių ir t.t. V. Vintartas, gindamas savo skyrių, rėmėsi tokiais argumentais: skyrius pavyzdinčiai atliko mokesčines prievoles s-gą reprezentuojantiems tikslams — stipendijų ir šalpos fondams; skyrius, reprezentuodamas s-gą, yra įnešęs žymių sumų visuomeninėms ir kultūrinėms lietuvių institucijoms; užtikrindamas ALIAS ir PLIAS organo leidimą bėdos atvejais, nei centrinių organų nei kitų skyrių nepadedamas, Chicagos skyrius davė ir duoda ypatingos reikšmės įnašą ALIAS ir PLIAS veiklai palaikyti, o jo tam reikalui atliktos duoklės žymiai viršija jam atitenkančio centriniams organams mokėtino nario mokesčio sumas; kadangi įstatų paragrafuose nenumatytos nuo mokesčio atleidimo išimtytys ir tokios nenorima padaryti šiuo atveju, tai, tais pačiais įstatais einant, nenumatyta išimtis ir dvigubos duoklės, kurios Chicagos skyrius neprivalo ir nenori mokėti; kur vykdoma veikla, ten reikalingos ir lėšos, o centriniai organai neturi tiesioginės ypatingų lėšų reikalingos veiklos, nes ji vyksta skyriuose; Chicagos skyrius šiuo metu sumokėdamas jam tenkančius \$600 mokesčius, netektų pagrindo savo veiklai ir T. Žodžio leidimui užtikrinti; iš 130 sąrašinio skaičiaus suvažiavime įgaliota atstovauti tik 100, — negalima norėti, kad vienu ypu būtų nubraukta visas 100 mokesčiais atsiliku-

sių kolegų. (Nepasakyta, ar skyriaus vadovybės pilnai atliko joms patikėtas pareigas. V. V.). Diskusijų įtempimui kylant, C. V-bos išd-kas, kol. J. Mikalauskas, pasiūlė lyg ir kompromisą: skyriaus 100-tui narių pripažįstamas pilnateisiškumas suvažiavime, o skyrius formaliai atsiskaito su C. V-ba (eventualiai, susitardamas ir su PLIAS C. V-ba, nes abi v-bos dalinasi nario mokesčiais pusiau). C. V-bos vicep-ko J. Vasio pasiūlymu skyriui pilnateisiškumas pripažintinas tik mokesčius susimokėjus. Balsuojant, dauguma pasisakė už pirmąjį.

Tradicijos laikantis, mandatų komisija pasiūlė iš suvažiavimo rengėjo — Philadelphijos skyriaus į naująją C. V-bą 9 kandidatus. Suvažiavimas papildė sąrašą, įtraukdamas visus akivaizdoje dalyvaujančius skyriaus narius. Balsavimo duomenų belaukiant, buvo perskaityti ir priimti komisijų pasiūlymai.

Prof. J. Šimoliūnas priminė reikalą išrinkti naujus PLIAS centrinius organus. Prof. A. Jurskis pastebėjo, kad einant tik ką priimtais nutarimais jie renkami 4 metams, ir pasiūlė rinkimus atidėti dviem metams. Suvažiavimas plojimu pritarė. Tuo būdu dabartinių PLIAS centrinių organų kadencija baigsis 1958 metais.

Dr. J. Gimbutas priminė reikalą rūpintis jaunimu ir daugiau jo įtraukti į s-gos eiles. Kol. V. Vintartas pastebėjo, jos jis įteikęs organizacinei komisijai panašų pasiūlymą, kad ALIAS ir PLIAS C. V-bose būtų narys, kurio pareigos būtų palaikyti ryšį su lietuviams technikai studentais ir įtraukti juos bei naujai baigusius inžinierius į s-gą. Jis taip pat iškelė Chicagos kolegų pageidavimą, kad į s-gą būtų priimami ir braižytojai. Kai kurių suvažiavimo dalyvių nuomone ALIAS įstatai apima ir šį pastarąjį atvejį, nes nepasakyta po kiek laiko kandidatas turi tapti tikroju nariu, o kandidato apibūdinimas įstatuose yra aiškus.

Lietuv.škų techninių terminų žodyno ruošimo organizacinis darbas, prof. A. Jurskio pasiūlymu, pavestas PLIAS C. V-bai.

Mandatų komisija pranešė, kad į naująją ALIAS C. V-bą išrinkti: prof. Alfonsas Jurskis — 236 balsais, Kazys Rimkus — 208, Nikolajus Birul.s — 198, Jonas Stelmokas — 155, Bronius Elsbargas — 149, Julius Šatas — 113 ir Kazys Gasparėnas — 108 balsais.

ALIAS Revizijos Komisijon mandatų komisija pasiūlė kandidatais New Yorko skyriaus kolegais: Kazį Kruliką, Vladą Švipą ir Česlovą Tamašauską; ALIAS Garbės Teisman — kolegas iš Bostono: Bronių Galinį, Kazį Kriščiukaitį ir Joną Mikalauską. Suvažiavimas juos patvirtino en bloc.

Posėdis artėjo į pabaigą. Organizacinės veiklos reikalais, nors ir naudinga būtų buvę, jau nebebuvo kada bekalbėti, nes jautėsi savotiškas skubėjimas. Ir nenuostabū — 19:30 val. turėjo prasidėti pobūvis, o tuo laiku dar tebeposėdžiauta. Prof. A. Jurskiui tarus baigiamąjį žodį ir sugiedojus Lietuvos himną, suvažiavimas buvo uždarytas ir išreliuota į tolokai esantį klubą iškilmingų pietų.

Pobūvyje, kur be vietinių kolegų žmonių dalyvavo ir veikli Metraščio talkininė ponė Krulienė, prof. A. Jurskis pasakė atitinkamą kalbą, o dainininkė Juzė Augaitytė padainavo keletą dainelių. Savotiška staigmena buvo „Technikos Žodžio“ pakviesto fotografo E. Jakaičio pateiktas suvažiavimo nuotraukų albumas, iš kurio pageidaujamas dalyviai ten pat užsisakė.

Baigiant pažymėtina, kad gero suorganizavimo dėka suvažiavimas praėjo tikrai jaukioje ir darbingoje nuotaikoje. Prof. A. Jurskio žodžiais tariant, kad dažniau tokių suvažiavimų būtų, nes jie suartina tolimų atstumų skiriamus kolegas ir suteikia naują akstiną veiklai pagyvinti.

V. Vintartas

KETVIRTOJO ALIAS — PLIAS SUVAŽIAVIMO NUTARIMAI

A. ORGANIZACINIAI IR PLIAS BEI ALIAS KOORDINACINIAI REIKALAI

1. Komisija, smulkiai peržiūrėjusi PLIAS įstatus, rado pakeistinus šiuos paragrafus:

§ 28-me: — „Rajoninės s-gos veikla yra autonominė, tvarkoma pagal rajoninės s-gos visuotinio atstovų suvažiavimo priimtus įstatus, kurie įsigalioja PLIAS Centro Valdybai juos patvirtinus“ — siūloma pabrauktą dalį pakeisti: „kurie prisiunčiami PLIAS Centro Valdybai“.

§ 37-me: — „Suvažiavimo laikas, vieta ir darbotvarkė skelbiami ne vėliau 2 mėnesius prieš suvažiavimą“ — pakeisti į: „1 mėnesį prieš suvažiavimą“.

PLIAS Centro Valdyba, Revizijos Komisija ir Garbės Teismas renkami ne dviems, bet keturiems metams.

Visą kitą, nepakeičiant esmės, siūloma kur galima sutraukti ir darbą pavesti suvažiavimo išrinktai komisijai, kuri siūloma iš šių kolegų: Algirdas Didžiulis, Vacys Mažeika, Jonas Lenkevičius.

Išrinktai komisijai siūloma atkreipti dėmesį į prof. Jurskio pateiktas mintis, kurios pridedamos atskiru lapu.

2. Ryšium su ALIAS inkorporavimu, ALIAS įstatų įvade žodžiai — „... ALIAS kaip organinę PLIAS organizacijos dalį“ — išleisti, bet santykiai tarp PLIAS ir ALIAS lieka nepakeisti.

(Prof. A. Jurskio mintys „PLIAS Statuto ar Įstatų reikalu.“)

I. Bendri samprotavimai: 1) PLIAS įstatus peržiūrėję, reikia gerai susvertinti mūsų gyvenimo ir darbo sąlygas, mus supančios pažangios technikos aplinkumą, ir tai suderinti su mūsų tautiniais uždaviniais ir su mūsų tautinių aspiracijų įgyvendinimo realiomis aplinkybėmis. 2) PLIAS įstatus surašyti kiek galima daugiau sutrauktoje formoje, perkeltiant įvairius apibūdinimus bei pareigų apibrėžimus į „įstatų vykdymo taisykles“. 3) Paragrafus 28, 29, 42 išleisti bei pakeisti, o kitus tinkamai perredaguoti.

II. Metmenys PLIAS įstatams „sutraukti“:

§ 1. SAJUNGOS TIKSLAS IR VARDAS

Išsklaidytiems po laisvojo pasaulio kontinentus lietuviams inžinieriams, architektams ir visoms techninėms pajėgoms suburti, ir jų tautinėms aspiracijoms bei Tėvynės išlaisvinimo ir atstatymo darbams koordinuoti yra Pasaulinė Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga, sutrumpintai vadinama „PLIAS“.

§ 2. PLIAS savo tikslams atsiekti:

a) Veda visų lietuvių inžinierių organizacijų ir jų narių registraciją.

b) Seka lietuvių inžinierių pažangą ir laimėjimus technikos mokslo srityje, pramonės išsivystyme, išradimų ir kitokių techninių bei statybinių objektų kūryboje.

c) Sudaro ir skelbia direktyvas mūsų priaugančiai kartai tinkamai inžinerinei kryptčiai pasirinkti.

d) Seka ir organizuoja studijas technikos mokslo ir pramonės raidai pažinti.

e) Rūpinasi Lietuvos atstatymo problemomis, ryšium su tuo kaupia reikalingą medžiagą, patiekiamų projektų ir studijų formoje.

f) Stengiasi stiprinti rezistencinį ryžtą lietuvių inžinierių cildėse lietuvybei išlaikyti ir už Tėvynės laisvę kovoti.

§ 3. PLIAS-gos nariu yra kiekvienas lietuvis inžinierius, architektas ar atitinkamas technikos darbuotojas, kuris per PLIAS skyrių, ar būrį, yra įtrauktas į PLIAS C. V-bos kartoteką.

§ 4. PLIAS-gos padaliniais yra: PLIAS skyriai ir įvairios kitokios (teritorinės, rajoninės) lietuvių inžinierių bei architektų s-gos.

§ 5. PLIAS skyriai betarpiškai priklauso Centro Valdybai. Seniūnijos priklauso Skyriaus Valdybai.

§ 6. Teritorinės ar rajoninės lietuvių inžinierių bei architektų sąjungos bei kitoki profesiniai inžinieriniai sambūriai, kurie veikia pagal vietos valdžios patvirtintus įstatymus ir neturi juridinių saitų su PLIAS, priklauso PLIAS Centro Valdybai moraliniai bei tautinio solidarumo principu pagal šių įstatų §§ 1 ir 2 aptarimus.

§ 7. PLIAS centrinis organas sudaro:

a) PLIAS skyrių atstovų ir įvairių kitų, tautinio solidarumo saitais susietų inžinierių organizacijų atstovų bei įgaliotinių suvažiavimas arba jam tolygus referendumas.

b) PLIAS Centro Valdyba, kuri renkama 4 metams.

c) PLIAS Revizijos Komisija, kuri renkama 4 metams.

d) PLIAS Garbės Teismas, renkamas irgi 4 metams.

B. STIPENDIJŲ FONDO IR ŠALPOS REIKALAI

Komisija konstatuoja, kad naujoji C. V-ba šiuo metu turi pakankamai pinigų, būtent \$579.50, pradėti mokėti naujam stipendininkui ir prašo C. V-bą, naujiems mokslo metams artėjant, daryti žygių tam naujam stipendininkui parinkti.

Esamas stipendininkas yra numatęs mokslą baigti š. m. spalio mėn. ir jam iki to laiko stipendija yra išmokėta. Jei paašikėtų, kad esamas stipendininkas baigtų mokslą kiek vėliau, nauja Centro V-ba turėtų paremti jį iki galo.

Komisija kviečia skyrius ir toliau reguliariai Stipendijos Fondą remti, taip pat ji kviečia naują Centro V-bą išreikalauti pinigus iš Detroito skyriaus, kuris jokių įnašų Stipendijų Fondan nėra padaręs.

Toliau komisija rado, kad Šalpos Fonde yra likusi \$140,37 suma. Iš esamų duomenų matyti, kad skyriai yra rėmę Šalpos Fondą neblogai, bet komisija ragina skyrius padidinti įnašus, kad šelpiamiesiems galima būtų paskirti didesnes sumas.

Taip pat komisija kviečia Centro V-bą susirūsti su Detroito skyriumi, kuris į Šalpos Fondą nėra nieko įmokėjęs.

C. TECHNINĖS SPAUDOS REIKALAI

Spaudos reikalams komisija, apsvačiusi su tuo susijusius klausimus, siūlo suvažiavimui priimti šiuos nutarimus:

I. „TECHNIKOS ŽODIS“

Komisija siūlo suvažiavimui išreikšti padėką ALIAS Čikagos skyriaus Spaudos Sekcijai, „Technikos Žodžio“ redaktorių ir leidėjų kolektyvui — pasiekus žurnalo turinio ir techniško sutvarkymo darbe tinkamos aukštumos, reikalingos ALIAS ir PLIAS reprezentatyviam organui. Taip pat komisija siūlo suvažiavimui išreikšti nuoširdžią S-gos padėką Čikagos ALIAS skyriui už stambią materialinę paramą leidimui, kurios dėka tiksliai žurnalas galėjo išeiti. Toliau komisija siūlo suvažiavimui priimti šiuos nutarimus „T. Ž.“ reikalui:

1. Kiekvieno skyriaus valdybos narys spaudos reikalams, numatytas įstatais, turi neraginamas pastoviai informuoti „T. Ž.“ visais vietinės veiklos organizaciniais pasiekimais.

2. Skyrių valdybos prisiūnčia narių adresus ir informuoja apie jų pasikeitimus „Technikos Žodį“, ir ragina visus narius jį užsiprenumeruoti, užsimokant prenumeratą iš anksto.

3. Skyriuose esantys spaudos darbo mėgėjai suburtini į atskiras spaudos sekcijas, kurios rūpintųsi ir reguliariai remtų „T. Ž.“ ir kitus leidinius techninio turinio raštais.

II. LIETUVIŲ INŽINIERIŲ IR ARCHITEKTŲ METRAŠTIS

Komisija siūlo suvažiavimui išreikšti padėką metraščio redaktoriui K. Krulikui už nuoširdų rūpinimąsi metraščio medžiagos kaupimo ir išleidimo reikalais.

Metraščiui išleisti (kurio spausdinimo darbas jau gali būti pradėtas) yra reikalinga 400 prenumeratorių (po \$3.00). Komisija siūlo, kad būsimoji ALIAS ir PLIAS Valdybos susitarusios padalintų kiekvienam skyriui reikalingą prenumeratorių kontingentą. Iš ALIAS skyrių šis prenumeratorių mokestis turėtų būti išrinktas iki lapkričio 15 dienos 1956 m., ir perduotas redakcijai. Jei metraščio redakcija sutiktų — siūloma pavesti ALIAS New Yorko skyriui sudaryti metraščio spausdinimo darbams pagelbėti komisiją, kuri padėtų administraciniuose ir kituose darbuose.

III. „LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA“

„Lietuvių Enciklopedijoje“ yra 6 technikos mokslų skyriai ir 25 bendradarbiai inžinieriai. Siūlome suvažiavimui išreikšti padėką L. E. leidyklai ir redaktoriams už suteiktą progą sistematingai užfiksuoti technikos klausimus ir lietuvių technikos istoriją šiame monumentaliniame leidinyje. Taip pat dėkojame inžinieriams bendradarbiams už jų darbą. ALIAS nariai kviečiami prenumeruoti L. E-ją ir prisidėti reikalui esant techniniais straipsniais.

IV. LEIDINIŲ FONDAS

...ALIAS Čikagos skyriaus Spaudos sekcijos ir „Technikos Žodžio“ vardu V. Vintartas su komisijos pritarimu siūlo įsteigti Techninių Leidinių Fondą, kurio lėšas sudarytų tam tikras minimalinis lėšų kontingentas iš kiekvieno ALIAS — PLIAS skyriaus, pakankamas metinės sąmatos ribose numatytų leidinių išleidimui bei pagerinimui. Išrinkus tam tikro leidinio prenumeratą, pinigai turėtų būti grąžinami Fondui, ir naudojami sekančio leidinio išleidimui.

V. TECHNINIŲ TERMINŲ ŽODYNAS

Komisija siūlo Techninių Terminų Žodynui ruošti sudaryti komisijas:

1. Taisyklių bei darbo organizacijos komisija, kuri paruoštų žodyno ruošimo bei apimties planą, ir telktų lėšas.

2. Specialybių komisijos, kurios telktų atitinkamai sričiai priklausančius žodžius, pačių komisijų arba asmenų patiektais.

3. Vyriausioji Techninių Terminų Žodyno komisija, susidedanti iš kiekvienos srities terminų žinovo ir mažiausiai 3 kalbininkų. Vyriausioji komisija apdirbtų specialybių komisijų sutelktą medžiagą ir perduotų ją vėliau steigtinai spausdinimo komisijai.

Komisijų sudarymo darbą pavesti ALIAS ir PLIAS valdyboms. (NB.: Komisijų sudarymo darbą suvažiavimas pavedė PLIAS C. V-bai).

D. REZOLIUCIJOS IR SVEIKINIMAI

1. Siūloma naujai išrinktai Centro Valdybai padėkoti visiems sveikinusiems raštu IV ALIAS suvažiavimą.

Atkreiptinas ypatingas dėmesys į didelės garbės ir orumo šiam suvažiavimui suteikusį prez. Eisenhowerio sveikinimą.

2. Suvažiavimas skatina visus ALIAS narius ir toliau domėtis ir rinkti medžiagą, tinkamą Nepr. Lietuvos ūkio atstatymui.

3. „Technikos Žodžio“ leidėjams, redakcijai ir bendradarbiams siūlo pareikšti padėką už atliktą darbą. Toliau žurnalą lauktina platesnės informacijos apie skyrių bei pavienių narių profesinę veiklą.

4. Liberty Federal Savings Banko prezidentui Ch. Cheledinui pareikšti padėką už didelę, nuolatinę ir nuoširdžią paramą lietuviškiems reikalams ir ypatingai IV suvažiavimui, suteikiant jaukią pastogę ir malonią globą.

5. IV ALIAS suvažiavimas prašo mūsų spaudą intensyviai propagandą, kad lietuviškosios visuomenės lėšomis statomiems pastatams būtų įvedami lietuviški architektūriniai elementai.

6. IV suvažiavimas siūnčia sveikinimus bei padėką lietuviškosios architektūros parodos rengėjams Sao Paulo, Brazilijoje.

7. Siūloma pagerbti Chicago sk. garbės narius prof. Viktorą Biržišką ir prof. Stašį Dirmantą, ir Bostono sk. garbės narį prof. Igną Končią jų 70 metų sukakties proga.

8. Suvažiavimas reiškia protestą prieš ir toliau vykdomą genocidą Lietuvoje, nežiūrint pabrėžtinai ir nuolat skelbiamo okupantų elgesio neva sušvelnėjimo.

9. Suvažiavimas kviečia mūsų politinius veiksmus šiuo sunkiu lietuvių tautai momentu baigti tarpusavio ginčus ir galų gale pradėti vieningą bei koordinuotą darbą, nes suvažiavimas mano, kad tokiam šventam tikslui nėra tokių kliūčių, dėl kurių nebūtų galima susitarti.

(NB.: § 3 nutarta suderinti su spaudos komisijos pasiūlymais. § 7 kol. V. Vintarto pasiūlymu papildytas ta prasme, kad visi trys profesoriai pagerbiami paskelbiant juos PLIAS ir ALIAS garbės nariais.)

—xx—

* NAUJOJI ALIAS CENTRO VALDYBA pareigomis pasiskirstė: Alfonsas Jurskis — pirm., 1313 W. Jerome St., Philadelphia 40, Pa. Kazys Rimkus — vicepirm. Kazys Gasparėnas — I sekr., 422 Tasker St., Philadelphia 47, Pa. Jonas Stelmokas — II sekr., 5740 Delancey St., Philadelphia 43, Pa. Nikolajus Birulis — išd., 1705 E. Waking St., Philadelphia 24, Pa. Julius Šatas — narys Liet. ūkio atstatymo reikalams, 1803 So. 2nd St., Philadelphia 48, Pa. Bronius Elsbergas — narys spaudos reikalams, 50 Maple Ave., Trenton 8, N. J.

“KAUNO JŪRA”

Prof. Steponas Kolupaila, Notre Dame

Į spaudą patenka nuotrupų iš sovietinės spaudos apie "Kauno jūrą", apie statomą Nemuno hidroelektrinę stotį. Mums inžinieriams įdomu įvertinti tą statybą, nes propaganda operuoja šūkais ir apskritais skaičiais, o tikslų žinių negali duoti: statyba eina arti "valstybinės sienos", ir dėl to yra laikoma slapta!

Lietuvos Energijos komitetas planavo Nemune dvi didesnes užtvankas — Birštono kilpoje ir aukščiau Kauno. Susisiekimo ministerija 1932—34 metais buvo paruošusi hidroelektrinių stočių preliminarinius projektus ties Petrašiūnais ir ties Pažaisliu. Ties Petrašiūnais buvo manoma pakelti vandens lygį 8,7 m, vengiant krantų apšėmimo, ir panaudoti 22.000 kW energijos. Ties Pažaisliu buvo norima vandens lygį pakelti 14,5 m ir gauti 42.000 kW energijos, semiant slėnį, tačiau nesiekiant Verknės žiočių žemiau Birštono, kur buvo numatoma kita galingesnė stotis; tarp kito, norėta išsaugoti Birštono kurortą nepalietą. Jei ne karas ir okupacijos, būtumėm turėję vieną ar kitą stotį: tam ruošėm jaunos inžinierius. Keli inž. hidrotechnikai, baigę V. D. Universitetą, Hidrotechnikos—melioracijos skyrių, 1943 metais rimtai projektavo Siponių užtvanką aukščiau Balbieriškio, Birštono kilpoje; kita stotis buvo numatyta aukščiau Kauno.

Dabar vykdomas sumanymas kaip tik apima tą antrąją stotį. Užtvanka ties Pažaisliu patvenks Nemuną 21 m, ligi 47 m virš jūros. Jos įtaka bus jaučiama ligi Siponių, taigi derinasi su senesniuoju paskirstymu. Sumanymas labai radikalus, tačiau bus paskandintas visas Nemuno slėnis, bent 850 dabartinių ūkininkų sodybų, jų tarpe 201 Darsūniškio mst. sodyba. Išnyks Rumšiškės, Kampiškis, Darsūniškis, Birštonas, daug senų kaimų, dvarų ir vienkiemų.

Nemuno užtvanka statoma arti Pažaislio vienuolyno, tikslī vieta nenurodoma. Pažaislis, atrodo, nebus paskandintas. Reikia manyti, kad užtvanka bus tarp vad. IV Forto kair. krante ir Varnių k. deš. krante, su apsaugos pylimu aplink Pažaislį. Upės vagoje

statoma 4 angų gelžbetoninė užtvanka, toliau žemės pylimas 1,5 km ilgumo. Gretą užtvankos statoma jėgainė su 4 turbinomis ir elektros generatoriais. Laivams praleisti statomas dviejų pakopų šliūzas: tam tinkamesnis deš. krantas, lygesnis ir žemesnis, ties pat Petrašiūnų (naujomis Kauno) kapi-nėmis.

Galima spėti, kad stoties galingumas bus 40.000 ar 50.000 kW. Užtikrintas per 6 mėn. Nemuno debitas 260 kub. m/s gali duoti 45.000 kW, garantuotas per 9 mėn. debitas 210 kub. m/s teduotų 36.000 kW energijos. Suprantama, ši stotis duos daugiau elektros energijos, kaip visos kitos Lietuvoje jėgainės drauge, ir turės didelę reikšmę krašto ūkiui.

Dirbtinis ežeras, reklamuojamas kaip Kauno jūra, bus apie 100 km ilgumo, vietomis ligi 3 km platumo, 84 km² ploto. Jis bus didžiausias Lietuvoje, didesnis net už Narutį, dabar Gudijoje, kuris turi 80 km² plotą. Tuo ežeru ypatingai pasinaudos vandens sporto mėgėjai ir meškeriotojai. Didžiausią žalą tas ežeras padarys Birštonui. Kurortą žadama kelti į kair. Nemuno krantą, kur mineralizuotas vanduo bus siurbiamas iš šulinių: grėžimai rado ten vandenį panašios sudėties, kaip Vytauto šaltinio Nemuno krante. Ir vasaroti pušyne bus gal neblogiau, kaip drėgname dabartinio kurorto parke, taigi žala bus kiek išlyginta. Iš būsimo ežero dugno bus iškirsti visi miškeliai ir turės būti nukastos durpės. Patyrimas parodė, kad paskandinti durpynai plaukia su srove ir užkemša užtvankų angas ir turbinas.

Palyginus su kitomis statybomis, Nemuno užtvanka nėra labai didelė, ir bus nesunkiai užbaigta per numatytus 3 metus. Dabartinėse aplinkybėse nebus tų kliūčių, kurias būtume turėję Laisvojoje Lietuvoje iš nelemtų koncesininkų pusės: tie būtų trukdę kiekvieną mūsų sumanymą, kaip jie darė anksčiau, nesiskaitydami su priemonėmis.

Be Nemuno hidroelektrinės, keliose vietose vykdoma smulkesnių darbų. Verta pa-

Mineralinis „Birutės“ šaltinis Birštono kurorte. Pastačius užtvanką ties Pažaisliu, šaltinis bus „Kauno Jūros“ užsemtas.

žymėti įdomų Šventosios ties Antaliepte panaudojimo projektą. Ten pasitenkinama nedidele užtvanka giliame slėny ties Ažuoline, aukščiau vad. Velniavos rėvų. Nuo užtvankos daromas vad. derivacinis kanalas deš. šlaitu, kuriuo apie 2 kub. m/s vandens bus atvedamas ligi Antalieptės, ir panaudojamas apie 25 m. kritimas: čia bus galima gauti iki 500 kW energijos, artimoms apylinkėms elektra aprūpinti.

Kaip technikai, turime pozityviai vertinti tą okupantų atliekamą darbą. Gaila tik, kad prie jo neprileidžiama lietuvių inžinierių: neminama tų žmonių, kurie tam darbui ruošėsi ir jau dirbo, aprašymuose ir nuotraukose vis svetimi veidai ir pavardės...

TERMINOLOGIJOS KLAUSIMAIS

Veiksmažodinio kilmininko panaudojimas mašinų pavadinimams

G. J. Lazauskas

Šiuo reikalu jau buvau rašęs Technikos Žodžio nr. 4 ir 6, 1951 m., pateikdamas pavyzdžių ir prieidamas išvados, jog dėl terminų vienareikšmiškumo, užuot vartojus dviprasmiškas dalyvines lytis, tiksliau bei logiškiau būtų vartoti veiksmažodinį kilmininką, kai norima pavadinti mašiną, mechanškai atliekančią kurį nors darbą.

Dr. P. Jonikas, atsakydamas į tai, šiuo reikalu plačiai pasisakė tų pačių metų Naujienų nr. 187, kalbos skyrelyje. Tame straipsnyje autorius kiek plačiau apibūdina kai kurių dalyvinių lyčių vartojimo galimybes.

Visų pirma dėl dr. P. Joniko pasisakymo noriu pažymėti, kad ne tiesa, jog aš siūlęs ir vėl sakyti „melžiamoji mašina“. TŽ nr. 4, 1951 m., aiškiai pabrėžiau, jog „visai kas kita, kai sakome: siuvamoji suknelė, melžiamoji karvė (bet ne mašina)“. Kitaip tariant, sugretinus du pavadinimus — „melžiamoji mašina“ ir „melžiamoji karvė“, — dėl panaudotų vienodų kalbinių lyčių, negalėtume suprasti, kas čia yra melžiamas: ar karvė, ar pati mašina?

Dėl to (ne tik dėl vienareikšmiškumo, bet ir dėl terminologijos vienodumo) TŽ nr. 6, 1951 m., siūliau veiksmažodinį kilmininką vartoti ištisai,

Tai siūlydamas turėjau mintyje šiuo laiku plačiai išsivysčiusią technikos sritį (kur terminai turi būti griežtai vienaprasmiški ir logiški), ir tuo nenorėjau paneigti anų dalyvinių lyčių lietuviškumo.

Be to, terminologijoje siekiant trumpesnių pavadinimų, daug kur šį dvižodinį kilmininko (ar dalyvinių lyčių) derinį galima paversti vienu žodžiu, pvz.: karšimo mašina — karštuvai, pirmoji (antroji, trečioji) karšimo mašina — pirmieji (antrieji, tretieji) karštuvai, apmetimo mašina — mestuvai, vėlimo mašina — veltuvai, svilnimo mašina — svilintuvai, ir t. t.

Kadangi dr. P. Joniko platesnis pasisakymas yra ypač naudingas, besigilinant į terminologinius dalykus, čia pateikiamas jo straipsnis ištisai:

“Audžiamosios ar audimo staklės?”

“Technikos žodžio” Nr. 4 terminologijos klausimų skyrelyje Lzs priminė, kad esamojo laiko neveikiamųjų dalyvių vartojimas technikos terminologijoje sudaręs neaiškumą. Todėl jis siūlo vietoj *tekinamosios staklės, kuliamoji mašina, skalbiamoji mašina* ir t.t. vartoti *tekinimo staklės, kūlimo mašina, skalbimo mašina*. Tačiau jau esą tikslu vartoti tokias dalyvines lytis, kaip *siuvamoji suknelė, melžiamoji karvė* (bet jau ir vėl esą sakytina *melžiamoji mašina*).

Lzs pažymi, kad šiuos klausimus jau seniau kėlęs Lietuvoje prof. V. Mošinskis savo paskaitose. Pats Lzs, lyg galutinio sprendimo čia atsisakydamas, norėtų, kad tuo reikalu pasisakytų kalbininkai.

Lzs šių dalyvinių lyčių vengia dėl to, kad jos esančios dviprasmiškos. Pvz. *tekinamosios staklės* galinčios būti ne tik tokios, kuriose tekinamas koks metalas, bet ir tokios, kurios pačios tekinamos, ir t.t.

Jau ir seniau yra buvę spaudoje balsų, kurie panašias dalyvines lytis laikė arba nelogiškomis, arba tiesiog nesąmoninėmis, negalimais dalykais. Tai buvo žmonės, kurie vienašališkai loginėmis akimis žiūrėjo į kalbos dalykus (toli gražu ne visada tesančius logiškus) arba gerai nepažino lietuvių kalbos ir jos lyčių vartosenos. K. Būgai ir J. Jablonskiui kelis kartus teko įrodinėti šiokių lyčių lietuviškumą ir vartotinumą.

Tačiau negalima būtų trumpai drūtai teigti, jog šių dalyvinių lyčių kritika visai neturėtų pagrindo, ypač terminologijos srityje. Mat, terminologijoje (o labiausiai mokslinėje) svarbu vienareikšmiškumas. O tuo tarpu šios dalyvinės lytys dažnai tokios nesti, kaip ir apskritai žodžiai kalboje paprastai esti nevienareikšmiai.

Esamojo laiko neveikiamieji dalyviai keletriopą turi reikšmę.

1. Jie reiškia įrankį, įnagį, kuriuo kas daroma. Pvz. *skerdžiamasis* peilis yra toks, kuriuo ką (paprastai gyvulius) skerdžiame, bet ne kurį patį skerdžiame (tai jau tikrai būtų gyvenimiška nesąmonė). Tos pačios rūšies yra ir *siuvamoji, kuliamoji* mašina (plg. ir latvių *kuļamā* mašina), mėslo *kratomoji* šakutė, *valgomasis* šaukštas, *geriamasis* stiklėlis (kuriuo, iš kurio geriame) ir t.t.

2. Kiti šios rūšies dalyviai reiškia loginį veiksmo papildinį — parodo, kuris daiktas ar dalykas gauna veiksmą. Tuo būdu *ariamasis* laukas yra toks, kurį kas aria, *geriamasis* vanduo (latv. *dzeramā ūdens*) — kurį kas geria, *kramtomoji* guma — kurią kąs kramto ir t.t.

3. Dalyvinėmis lytimis galime reikšti ir vietą. Tos rūšies yra *valgomasis* kambarys (kuriame, bet ne kurį valgome!), *rūkomasis* vagonas, *dainuojamas* kraštas (“Sveikas, tur būt, iš dainuojamo krašto esi, kad tiek daug moki dainų”), *ganamoji* vieta ir kt.

4. Taip pat ir laikui nusakyti gali būti pasinaudojama dalyvinėmis lytimis. *Gulamas* metas yra tas, kada gulame, o *nevalgoma* diena — kada nevalgome. Plg. ir latv. *ēdams* laiks (= liet. *ēdamas* laikas).

5. Nors neveikiamieji dalyviai vartojami pasyvine reikšme, bet kartais esamojo neveikiamąjo dalyvio formą turi ir tokie žodžiai, kurie

atrodo esą veikiamosios (aktyvinės) rūšies. Ypač tokių žodžių randame vad. negaliniuotiinių veiksmazodžių (verba intransitiva) tarpe. Pvz. *neplyštamas* drabužis; *nedegamas* stogas; *atliekamas* daiktas; kaskit sesutę ant aukštų kalnelių *negriūvamu*, tarp žalių berželių *nedžiūpamu*.

Plačiau į šį klausimą nesigilindami ir į smulkesnes nesileisdami, matome, kad tų dalyvių reikšmių turima įvairių. Tačiau paprastąją kasdieninėje kalboje dėl to dažniausiai neatsiranda neaiškumų, nesupratimų, nors žodžio forma pati ir galima būtų įvairiaip aiškintis. Sakysime, *siuvamoji* mašina teoriškai galėtų būti ne tik ta, kuria siuvame (įrankis), bet ir ta, kurią siuvame (veiksmo objektas). Bet šiaip paprastame kasdieniniame gyvenime tai būtų nesąmonė — tokių mašinų šiaip žmonės, netechnikai, rodos, nepažįsta... Taip pat ir *valgomasis* šaukštas bus vienareikšmis, nes mes šaukštais, bet ne šaukštus valgome, jei tik nesame kokie komedijantai ar šiaip išdaigininkai. Tad ir tokia *audžiamoji* mašina, rodos, galėtų palikti nevertinama į *audimo* mašiną.

Vis dėlto gali pasitaikyti ir šiaip gyvenime, ne vien teorijoje, lyčių, kurių reikšmė gali būti neaiški, t. y. kurios gali būti nevienareikšmės, jei tos reikšmės negalima susivaikyti iš gyvenimo aplinkos ar vad. kalbinio konteksto. Sakysime, atskirame posakyje “Man įgriso tie *plūstamieji* žodžiai” nėra aišku, ar čia kalbama apie žodžius, kuriais ką plūstame, ar tokius, kuriuos dėl ko nors kas plūsta. Panašiais atvejais mokslo, ypač terminologijos reikalui, žinoma, dera pasiieškoti tikslesnių, vienareikšmiškesnių lyčių. Taigi ir prieš Lzs nepasitenkinimą kai kuriomis dalyvinėmis lytimis iš esmės negalima būtų šoktis.

Tačiau jo (ar prof. V. Mošinskio) siūlomieji pakaitai kai kuriais atvejais vargu ar pasiekia savo tikslą. Pvz. autorius vietoj *audžiamosios* staklės siūlo vartoti *audimo* staklės, matyt, vien teoriniais sumetimais, kad *audžiamosios* staklės, ko gera, nebūtų tokios, kurias (!) audžiame. Bet ir jo pakaitas *audimo* staklės lygia dalia teoriškai gali būti bent dvireikšmis: jonis gali būti ne tik audžiama, bet ir jos pačios iš audimo padarytos (tai būtų vad. nederinamojo pažyminio kilmininkas)! Tiesa, tai tėra teorinė dvireikšmiškumo galimybė; bet juk toks pat yra ir *audžiamose* staklėse dvireikšminškumo įžiūrėjimas. Ir vėl, Lzs teigimas, jog “yra tikslu vartoti *tekinamasis* metalas”, nes jis esąs tekinamas, nėra nuosakus. Kodėl ši forma negalėtų turėti ir kitos reikšmės, t. y. metalo, kuriuo kas tekinama? — *Siuvamosios* mašinos, praktiškai žiūrint, atrodo, nėra aiškaus reikalo keisti į *siuvimo* mašiną, kaip daro Lzs. Bet jau, sakysime, dėl *tekinamųjų* staklių keitimo, tikslumo sumetimais, į *tekinimo* stakles, rodos, negalima būtų spyriuotis, nes iš tikrųjų pastarasis terminas praktiškai yra daugiau vienareikšmis.

Taigi išvada būtų tokia: kalbamosios dalyvinės lytys, nors jos yra savos ir žmonių įprastos, jei jau specialistams reikia, gali būti tam tikrais atvejais keičiamos kitokiomis lytimis (kad ir veiksmazodiniu kilmininku). Tik kiekvienam tokiu atveju tenka apsispręsti, ar pakeitimu iš tikrųjų laimima vienareikšmiškumo.

MŪSŲ MĪRUSIEJI

DIPL. INŽ. STASYS EIDRYGEVIČIUS

Prieš dešimtį metų, 1945 m. gruodžio mėn. Vokietijoje mirė dipl. inž. Stasys Eidrygevičius, vienas iš žymesnių ir ryškesnių asmenybių lietuvių inžinierių tarpe.

Jis gimė 1888 m. Upytės dvare. Kilęs iš stambių dvarininkų, jis jau jaunystėje pasireiškė susipratusiu lietuviu—patriotu. Eidamas technikos mokslus Rygos Politechnikumė, priklausė lietuvių studentų draugijai "Viltis" (šios dr-jos nariai vėliau žymiai pasireiškė Lietuvos valstybiniame ir visuomeniniame gyvenime). 1915 m. gavęs inžinieriaus — technologo diplomą, stojo dirbti į Sormovo metalurgijos įmones. Pasitaikius progai jis grįžo Lietuvon, ir jau 1918 m. pradėjo dirbti Lietuvos kelių aptvarkymo, Plentų Valdybos vice-direktoriaus pareigose.

1921 m. jis buvo paskirtas Geležinkelių Valdybon, Tiekimo Tarnybos direktorium. Organizuojant ir tvarkant tokią stambią valstybinę įstaigą, jam teko atlikti didelį darbą, surištą ne tik su technika, bet ir su administracija, ekonomija ir prekyba. Kartu tai buvo ir savos rūšies diplominis darbas, nes teko užmegsti ir palaikyti ryšius su didelėmis užsienio firmomis ir įstaigomis. Valstybiniai užpirkimai buvo pravedami prisilaikant technikinių sąlygų, remiantis pasakutiniais technikos laimėjimais. Komercinė pusė buvo lanksti ir tiksli, siekiant kuo didesnės naudos valstybei, kartu laiduojant pilną bešališkumą ir teisingumą. Tiekimų Tarnybos ir jos direktoriaus autoritetas buvo aukštai vertinamas ne tik vyriausybės, bet ir kitų įstaigų bei užsienio firmų vadovybių.

Inž. Eidrygevičiaus plati erudicija ir asmeniškai privalumai greitai jį išskėlė į dar aukštesnes vyr. geležinkelių direktoriaus pavaduotojo pareigas. Sunkiaisiais bolševikų viešpatavimo metais jis drąsiai priešinosi okupantų savavaliavimui ir dezorganizacijai, stengdamasis ką galėdamas išgelbėti Lietuvai, kas ir pakirto jo sveikatą.

Būdamas Energijos Komiteto vice-pirmininku (pirmininku ex-officio būdavo susisiekimo ministras), jis nešė didelio ir atsa-

Dipl. inž. S. Eidrygevičius —
Nuotrauka daryta 1936 m.
ant Žaliojo tilto, Kaune.

kingo darbo našta, susijusią su Lietuvos elektrifikacija, pramonės plėtimu ir gamtos išteklių išnaudojimu. Jis ir čia nesitenkino vadovavimu, aktyviai dirbdamas jam pažįtamose technologijos srityse: cemento fabriko projektavime, racionalios durpynų eksploatacijos organizavime, krašto žaliavų cheminei pramonei panaudojimo galimybių tyrinėjime, ir t. t.

Inž. Eidrygevičius nebuvo sausu valstybės valdininku, bet sąmoningu darbuotoju krašto gerovei ir visuomenės labui, supratu svarbų inžinieriaus vaidmenį valstybiniame ir visuomeniniame gyvenime.

Būdamas veikliu Inžinierių Sąjungos nariu, jis neatsisakydavo ir nuo kartais nemalonių pareigų. Pav., savo laiką Lietuvoje pagarsėjusioje byloje, kurią draugų teisme inž. Stanaitis išskėlė tuometiniam Susisiekimo ministrui inž. Čiurlioniui, inž. Eidryge-

Technikos žodžio skyrius

LIETUVOS JŪRININKŲ SĄJUNGOS UŽSIENY ORGANAS

IMONINIAI ŽVEJYBOS LAIVAI

Dr. Povilas Mažeika

Patys žvingiausiai jūrų plotai yra gana toli nuo Europos uostų. Plaukiant žvejojti į Islandiją ar Barenso jūrą iš Šiaurės jūros ar Baltijos uostų, vien kelionei reikia sugaišti daug dienų. Grenlandijos ar Afrikos pakrančių žvingieji plotai dėl jų tolimo Europos laivynui yra dar sunkiau pasiekiami.

Tiems sunkumams nugalėti, kai kurie kraštai pradėjo tyrimus sukonstruavimui tokio laivo, kuris pagautą žuvį apdirbtų ten pat laive. Tų tyrimų duomenų tuo tarpu nėra, ir tikriausiai teks palaukti dar keletą metų. Galimas dalykas, kad pirmieji tokie

vičius sutiko būti skiriamas nemalonioms gynėjo pareigoms. Kaip man pasakojo, toje byloje buvęs kaltintoju prof. inž. Mošinskis ir kiti inžinieriai. Inž. Eidrigevičiaus kolegiskumo ir didelio takto pajautimo dėka, ši byla buvo gražiai pravesta ir užbaigta.

Inž. Eidrigevičius niekuomet nesirūpino karjera, bet visada kuo pilniausiai atlikdavo jam patikėtas pareigas. Jis vaizdžiai įrodė garsaus Prancūzų automobilių pramonės kūrėjo Renault pasisakymo teisingumą, kad 70% inžinieriaus vertės sudaro jo administraciniai ir socialiniai sugebėjimai, ir mokėjimas elgtis su žmonėmis.

Būdamas plačių pažiūrų, tvirto būdo ir įsitikinimų, tiesus ir atviras savo poelgiuose ir pasisakymuose, griežtas ir teisingas, gerai paruoštas ir išmokslintas, sekąs savo specialybės pažangą, inž. Stasys Eidrigevičius išvarė gilią darbo vagą Nepriklausomos Lietuvos gyvenime. Jo darbai neturėtų būti užmiršti, o jo asmenybė turėtų likti pavyzdžiu mūsų inžinieriams.

Inž. - chem. Jonas Rūgis

laivai nebus labai tobuli: nelengva suderinti technikos reikalavimus su ūkiniu tikslingumu.

Tokiam laivui reikalinga: 1 — suteikti kuo didžiausią veikimo spindulį, 2 — patalpinti apdirbimo proceso ir žuvies sušaldymo mašinas, ir 3 — turėti patalpų maistui naudojamų žuvų liekanų produktų gamybai ir jų patalpinimui.

Visa tai būtų lengva išspręsti, jei laivo statytojas nebūtų saistomas išmatavimų, tačiau, kai laivas turi būti pritaikytas ir žvejybai, ir tinklų vilkimui, jo išmatavimai negali būti per dideli. Manoma, kad tiksliausias laivo dydis būtų tarp 1200 ir 1500 BRT. Tokio laivo pakrovimo galia atitiktų 1700—2000 metrinių tonų, tačiau didelę jo patalpų ir svorio dalį užimtų apdirbimo mašinos ir gamybinė erdvė. Apytikriai galima skaičiuoti, kad toks laivas galėtų paimti tiek krovinio, kiek jis turėtų BRT. Apdibta žuvis sudarytų labai brangią ir vertingą važtą.

Žuvies apdirbimas vyktų mišriai: dalis būtų konservuojama į dėžutes, o kita, didesnioji dalis, būtų paliekama šviežia, supiaustyta į žuvienos "liežuvius" (filet). Tatai yra gryna mėsa, atskirta nuo ašakų ir nulupta. (Gautieji liežuvių pavidalo mėsos gabalai visose Vakarų kalbose yra vadinami filet. Kol sugalvosime šiam pavadinimui lietuvišką pakaitalą, pasilikime ir mes prie šio vardo). Ta filetuota mėsa paprastai būna sušverinama po 5 kg, suvyniojama į celuloidinį popierių, ir sudedama į kartonines dėžutes. Taip sutvarkyta, ji staigiai sušaldoma ir sukraunama žemos temperatūros patalpose. Tuo būdu žuviene gali būti išlaikoma šviežia labai ilgai, neprarandant šviežios žuvies skonio. Iš kepenų yra daromi žuvies taukai, o visos kitos liekanos, kaip tai — galva, ašakos ir oda, pereina trąšų gaminimui.

Palyginus su paprastais žvejybos laivais,

tokie įmoniniai laivai turėtų ir kitų priva-lumų, nes trąšoms galėtų sunaudoti ir ne-valgomas žuvis bei kitus jūrų gyvūnus, ku-rių į tinklus dažnai pakliūva daugiau, nei valgomos žuvies. Dabartines žvejybos prie-mones naudojant, atrinkus gerą žuvį, liku-tis verčiamas atgal į jūrą. Prisimenant mū-sų krašto ūkinius interesus, toks trąšų ga-minimo galimumas būtų labai svarbus ir vertas dėmesio.

Būta ir teoretinių samprotavimų statyti didelius laivus — įmones, kurie patys ne-žvejojų, bet žaliavą gautų iš artumoje dir-bančių mažesnių laivų. Taip daroma medžio-jant banginius. Nušauti banginiai, pripūtus į juos oro, paliekami plūduriuoti, kol me-džioklinis laivas, turėdamas jų bent penke-tą, nuvelka visus kartu prie didžiojo laivo—įmonės. Šis juos užvelka ant denio ir ap-dirba.

Tokia eiga yra nepraktiška žvejybos lai-vuose dėl žuvies perkrovimo keblumų. Čia reiktų perkrauti iš laivo į laivą, o tai būtų įmanoma tik prie retai pasitaikančio ramaus oro.

Mums šitie bandymai turėtų būti verti ypatingo dėmesio, nes didelę mums reikalin-gos žuvies dalį turėsime žvejoti už Baltijos ribų.

KONKURENCIJA DIDŽIUOSIUOSE EŽERUOSE

Gana daug Europos laivų atplaukia ir į Amerikos Didžiųjų Ežerų uostus. Kai kurie kraštai (pav. olandų, anglų, vokiečių) net išlaiko pastovias linijas tarp Europos ir D. Ežerų uostų.

Pastaraisiais metais Europos laivai įsis-kverbė ir į D. Ežerų vidaus transportus. Didokas skaičius Kanados, o taip pat britų ir kitų Europos kraštų laivų, po 500 tonų ir mažesnių, atplaukia ir pasilieka per vasarą D. Ežeruose uždariauti. Jau eilė metų, kaip JAV D. D. Ežerų laivynas ėmė mažėti, ne-atlaikydamas Kanados laivų konkurencijos. Juo sunkiau yra tą konkurenciją atlaikyti prieš Europos laivus, kurių statyba ir eks-plloatacija yra pigesnė net už Kanados.

JAV laivų savininkai norėtų, kad vyriau-sybė apdėtų svetimuosius laivus specialiais

mokesčiais, tačiau tenka abejoti, ar vyriau-sybė tokių priemonių ims. Europos kraš-tų jūrinė spauda jau iš anksto pakėlė triukš-mą, kad tai būtų svetimos vėliavos diskri-minacija. JAV vyriausybė šiuo metu nenorėtų būti tuo apkaltinta, nes dar neseniai Valstybės Departamentas baigė tyrinėjimus ir patiekė pranešimą apie JAV vėliavos dis-kriminaciją kitose, daugiausiai P. Amerikos valstybėse. Šis ištyrimas buvo pareikalau-tas Kongreso, ir užtruko ištisus metus. Pra-nešime sakoma, kad tik Čilė dar gali būti laikoma diskriminuojančiu kraštu, tuo tarpu kai kiti kraštai arba patys, arba po atitin-kamo diplomatinio spaudimo, nuo tokių prie-monių atsisakė.

P. M.

—xx—

A P Ž V A L G A

● Vokiečių firma Electroacoustic G. m. b. H. išrado žuvų būriams susekti prietai-są, pavadintą "Lodar", ir parodantį žuvų būrius 2 km nuo laivo spindulių.

Šis prietaisas veikia tuo pat principu, kaip ir akustinis gylio matuotojas: išsiųstų trumpų garso bangų aidas (atsimušęs į žu-vų būrius, ar kitokius vandenyje esančius objektus) yra tam tikru aparatu pagauna-mas ir perduodamas šviesos signalų pavi-dalu ant besisukančio disko. Panašūs prie-taisai buvo 1955 m. išbandyti ir JAV-se.

● Jungtinių Tautų Organizacijos duo-menimis, 1954 m. pasaulinis jūrų transpor-tas siekė 690 mil. tonų. Šis kiekis yra 160 mil. tonų didesnis už 1950 m. transportą.

● 1957 m. liepos mėn. Londone įvyks 19-tas tarptautinis laivininkystės kongresas, kuriame dalyvaus 800 atstovų iš 50 valsty-bių. Kongresą šaukia Association Interna-tionale Permanente des Congres de Navi-gation. Organizacijos būstinė (generalinis sekretoriatas) yra Briusely.

● Ispanai įrengė prekybinę parodą — 14800 BRT laive "Ciudad de Toledo". Lai-vas išplaukia š. m. birželio mėn., ir lanky-sis P. Amerikoje, Vak. Indijoje ir Filipinuo-se. Parodą vienu kartu galės žiūrėti 2000 lankytojų. Jos tikslas — Ispanijos pramo-nės ir žemės ūkio gaminių rinkų išplėtimas.

TECHNIKINĖ APŽVALGA

AUTOMASINŲ KONSTRUKCIJŲ ATEITIES GAIRĖS

Yra visai tikra, kad traktoriai ir žemės darbų mašinos (300 AJ ir daugiau) ateityje bus varomos dujų turbinomis. Nors tokių variklių svoris, palyginus su dyzeliniais, labai nesumažės, jie pasižymės kompaktiškumu, mažesne visam varymo mechanizmui reikalinga erdve, ir lengvu aušinimu. Dujų turbina negalėtų veikti stabdant, kaip kad vidaus degimo variklis, tačiau tai mažiau reikšminga traktoriams, negu autobusams ar sunkvežimiams. Vienintelė rimta kliūtis būtų oro valymo problema, nes prie didelio turbinos sunaudojamo oro kiekio, dirbant dulkėse, reikėtų galingų oro filtrų.

Sunkvežimių karoserijos bus daromos iš plastinių medžiagų. Jos bus lengvos, tvirtos, ekonomiškios, pigiai masiniai pagaminamos ir lengvai pataisomos. Stiklo pluoštu sutvirtintos plastinės medžiagos, dėl jų didelio atsparumo dūžiams, cheminio atsparumo ir lengvumo, yra idealios tankiniams sunkvežimiams, gabenantiems skysčius. Tokios plastinės medžiagos žymiai sumažins nenaudingą auosavą svorį ir padidins šaldomų priekabų talpą. Mažesniuose, siuntų transporto sunkvežimiuose, tos pat plastinės medžiagos sumažins sparnų ir karoserijų sužalojimų nuostolius, prailgins jų amžių, pagerins šilimos izoliavimą, ir palengvins mašinų pavidalo konstruavimą.

Būsiانios naudojamos oro spyruoklės, pritaikomos pagal apkrovimą, t. y. pripučiamos ar atleidžiamos.

Lengvo kuro varikliuose, vietoje karbiuratorių, vokiečiai vis plačiau naudoja inžektorinį įpurškimo principą. Tokiais varikliais aprūpintos jų mašinos masiniai laimi tarptautinėse automobilių lenktynėse. A. D.

ATEITIES INŽINIERIAI — PROJEKTUOTOJAI

Kalifornijos Technologijos Instituto aeronautikos prof. dr. A. L. Klein vienam SAE susirinkime pareiškė, kad ateities inžinieriaus paruošimas darbui susidės iš akademinio apmokymo, maždaug lygaus dr. phil., ir po kruopščia priežiūra atliekamo „internship“.

Ateities inžinierius būsiąs daug geriau paruoštas už dabartinį, turėsiąs tvirtą apmokymą pagrindinėse mokslo šakose, jam bus duoti ekonomikos, pramonės vadovavimo ir psichologijos pagrindai. A. D.

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

* CHICAGO. Skyriaus techn. spaudos sekcijos vadovybė š. m. rugp. 29 d. posėdyje priėmė kol. V. Vintarto pasiūlymus suvažiavimui: steigti Techninių Leidinių Fondą; sudaryti Techn. Terminų Žodyno organizacinę (taisiklių), specialybių ir vyriausiąją komisijas; prie skyrių suorganizuoti spaudos sekcijas; įpareigoti centrų ir skyrių v-bų narius spaudos reikalams pastoviai informuoti Technikos Žodį veiklos reikalais. Papildė tuos pasiūlymus pageidavimu, kad skyrių v-bos praneštų Technikos Žodžiui narių adresus bei jų pasikeitimus ir ragintų narius laiku susimokėti prenumeratas. Įgaliojo sekcijos vadovą atstovauti sekciją ir Technikos Žodį suvažiavime.

* Technikos Žodyno techniniam redaktoriui, paruošiant medžiagą offsetinei spaudai ir laikraštį techn. redaguojant, visą laiką talkininkauja J. S l a b o k a s. Nuo šio numerio savo talka prisideda ir M. A b r a m a v i č i u s - N o r k u s, anksčiau buv. TŽ techn. redaktorius.

* CHICAGO. Š. m. rugp. 26 d. skyriaus susirinkime suvažiavimo reikalu buvo priimti nutarimai: kviesti suvažiavimą pagerbti skyriaus garbės narius — profesorius Viktorą Biržišką ir Stasį Dirmantą jų 70 metų amžiaus

Brangiam Skyriaus nariui
dipl. inž. ST. RADZEVIČIUI
staiga mirus, jo žmonai Sofijai
Radzevičienei ir artimiesiems gi-
liausios užuojautos reiškia
ALIAS Chicagos Skyrius

Veikliam Sekcijos nariui
dipl. inž. ST. RADZEVIČIUI
mirus, jo žmonai Sofijai Radze-
vičienei ir artimiesiems nuošir-
džią užuojautą reiškia ALIAS
Chicagos Skyriaus Techninės
Spaudos Sekcija.

sukakties proga, kviesti suvažiavimą pasveikinti ir medžiaginai paremti lietuvių architektūros parodos Sao Paulo, Brazilijoje, rengėjus; kviesti suvažiavimą priimti nutarimą — raginimą naudoti lietuviškos architektūros bruožus visuose lietuviškos visuomenės lėšomis statomų pastatų projektuose; paraginti suvažiavimą išreikšti viešą protestą prieš lietuviškos kultūros paminklų griovimo darbus, sovietų vykdomus okupuotoje Lietuvoje (keturi pastarieji pasiūlymai skyriaus pirm. arch. J. Muloko); iškelti atsiradusius mokestinius nesklandumus su C. Valdyba, bei kviesti suvažiavimą atkreipti tinkamą dėmesį į skyriaus nešamą naštą Technikos Žodyno atžvilgiu ir ją palengvinti, nes skyrius negalys mokėti organizacijai dvigubos duoklės. Po gyvų diskusijų buvo nusistatyta suvažiavime atstovauti 100 narių. Atstovais išrinkti: prof. J. Šimoliūnas, prof. S. Dirmantas, K. Babickas ir V. Vintartas.

* Chicagos skyriaus mechanikų sekcija š. m. rugs. 28 d. turėjo VI-sios braižytojų kursų laidos steigiamąjį susirinkimą. Į kursus užsiregistravo 45 nauji klausytojai. Kursai prasidėjo spalio 9 d. ir tęsis 5 mėnesius, paskaitoms vykstant 2 kartus savaitėje po 3 valandas.

* Dipl. inž. Vaclovas Mažeika išlaikė Illinojaus valstybinius egzaminus ir įgijo teises savarankiškai verstis inžinieriaus (structural engineer) darbu.

V. Mažeika 1917 m. gimė Šaknyoje. 1943 m. baigė V. D. Universiteto statybos fakultetą. Baigęs dirbo Lietuvos statybos skyriuje. Vokietijoje buvo Landtshuto stovyklos inžinieriumi. 1948 m. atvykęs į JAV visą laiką dirbo kaip inžinierius konstruktorius Schmidt, Garden and Erikson firmoje, Chicagoje. V. Mažeika pasižymi savo veikla įvairiose visuomeninėse ir kultūrinėse organizacijose. Jis yra buvęs Technikos Žodyno redakcinėse kolegijose ir skaitytojams yra pateikęs iš savo srities straipsnių. Linkime kolegai savo profesijoje sėkmės.

* BOSTON. 1955-56/metais per skyriaus susirinkimus buvo padaryti šie pranešimai: 1. J. Gimbutas — Inžinierių padėtis Amerikoje, 2. S. Malinauskas — Popieris kaip žaliava ir medžiaga; 3. Vl. Sirutavičius — 1905 m. Vilniaus Didž. Seimo atsiminimai; 4. J. Okunis — Apie naująją Amerikos architektūrą; ir 5. K. Daugėla — Rangovo darbas Amerikoje. Be to buvo padaryta viena ekskursija apžiūrėti Bedford, N. H. (inž. K. Daugėlos gyv. vieta) apylinkėse moderniuosius naujos statybos pastatus. Ekskursiją palydėjo ir paaikšino amerikietis architektas, tų pastatų projektų autorius.

SKAITYTOJŲ ATSLIEPIMAI

„TŽ APREPTI VISŲ SRICIŲ NEGALI“

JAV-se prieš porą metų technikos mokslą baigęs jaunas kolega iš Kalifornijos savo prisiųstoje atvirutėje tarp kita ko rašo:

„Nors nesu prenumeratorius, — o tai dėl to, kad nematau galima TŽ aprėpti visų sričių nei tapti populiarizacijos tipo žurnalu (o gal tai, drauge su matematikais, gamtininkais, filosofais ir t.t., būtų ir įmanoma, ir geriau nei dabar), — susilaikydamas nuo prenumeravimo, išreiškiu savo nepalankią nuomonę“.

Kolega savo nepalankią nuomonę susidaro statydamas T. Žodžiui kiek perdidelius reikalavimus, kurių išpildyt tikrai negali idėjiniu pagrindu pasišventėlių leidžiamas žurnalas, negalys lygintis bei varžytis su gausia amerikiečių techninėje formoje nagrinėti bei apžvelgti įvairių technikos mokslų įvairius klausimus, tačiau pagrindiniai jo uždaviniai yra susiję su lietuviybės išlaikymu: svarstyti Lietuvos ūkio atstatymo reikalus, propaguoti lietuvių laivininkystę, rūpintis lietuviškąja technine terminologija, skelbti lietuvių inžinierių bei architektų profesinius laimėjimus bei nuveiktus darbus, paminėti mirusius kolegas ir aprašinėti organizacijos veiklą, kuri T. Žodyje turėtų atsispindėti kaip veidrodyje. Tuo būdu siekiama jungti po pasaulį išsklidusius kolegas į bendro lietuviško reikalo šeimą.

Reikia manyti, kad mūsų jaunas kolega, priimdamas tai dėmesin, savo nuomonę pakeis.

ESAMA IR PALANKIŲ NUOMONIŲ

Kolega iš Pittsburgho rašo: „Mane žavi Jūsų ryžtingumas, kad TŽ rodytųsi punktualiai kas du mėnesiai. Žinau, kad tas atsiekama atkakliu darbu ir nedamiegotom naktim. Tas nebus užmiršta vertinant pozityvų darbą s-gos labui“.

Ir kitas kolega iš Bostono;

„... siūnciu geriausių linkėjimus Jūsų darbe ir tikiuosi, kad TŽ ir toliau pasiliks toks mielas ir šiltas, kaip jis pasidarė Jums vadovaujant“.

Visokių nuomonių yra, visokių ir reikia, ypač siekiant žurnalo tobulėjimo skaitytojų pageidaujama linkme. Tuo tikslu ALIAS Chicagos sk. techn. spaudos sekcijos vadovybė kartu su redakcine kolegija išsiuntinėjo visiems skaitytojams laiškus su klausimu lapu. Atsakymų reikšmė T. Žodžiui bus nemaža, todėl visi prašomi atsakymus prisiųsti.

PADEKA

IV-jo ALIAS—PLIAS suvažiavimo dienomis Philadelphiaj, ALIAS Chicagos skyrius techninės spaudos sekcijos ir Technikos Žodžio atstovai asmeniškai pagelbėjusiems kolegoms V. Izbickui, J. Stelmokui ir J. Šatui, o kolegai A. Ramanauskui su ponija už malonų priėmimą, nuoširdžiai dėkoju.

Techn. Sp. Sekcijos Vadovas

ATITAIŠYMAI

— TŽ š. m. nr. 4 psl. 15, kairės skilties eilutėje 27 iš apačios vietoj „... pareigingų narių išbraukimą...“ turėjo būti atspausdinta „...ncpareigingų narių išbraukimą...“

— Naujai išrinktos 1956 - 57 m. Bostono sk. valdybos sekretorium yra Jonas Kriščiukaitis, ne K. Kriščiukaitis, kaip buvo klaidingai TŽ nr. 3 pažymėta.

— TŽ nr. 4 A. Didžiulio straipsnyje „PLIAS veiklos apžvalga“, dėl korektūros klaidos, buvo nepilnai išvardinta laikinoji PLIAS C. Valdyba. Turėjo būti — prof. J. Simoliūnas — pirm., prof. S. Dirmantas ir prof. S. Kolupaila — vicepirm., G. J. Lazauskas — sek. ir K. Bertulis — izd. (žiūr. 5 psl., 18—19 cil. iš apačios deš. sk.).

TECHNIKOS ŽODŽIO GARBĖS PRENUMERATORIAI

1957 metais	A. Banėnas	\$5.—
Prof. S. Dirmantas	K. Bertulis	\$5.—
J. Gimbutas	E. Likanderis	\$5.—
E. Likanderis	J. Nasvytis	\$5.—
V. Motušis	J. Puškorius	\$5.—
	F. Rauba	\$5.—
1956 metais	Vyt. Sakalauskas	\$5.—
J. Damijonaitis	V. Urbonas	\$5.—

ALIAS Philadelphijos sk. valdyba su skulpt. P. Vaškis

TECHNIKOS ŽODIS**The Engineering Word**

c/o K. Paukštys
2610 W. 47-th Street
Chicago 32, Ill., U. S. A.

Postmaster:
Form 3547 requested
Return Postage Guaranteed

BULK RATE

Philadelphijos skyriaus dovana Ketvirtojo ALIAS suvažiavimo dalyviams. Alaus bokalą suprojektavo arch. J. Stelmokas, nulydė skulptorius P. Vaškys.